

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State Humanitarian University
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 9

**Rivne
2017**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ**

**ІСТОРИЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Збірник наукових праць

Випуск 9

**м. Рівне
2017**

УДК 788 : 008(063)

ББК 85.315.7

I – 90

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації *серія KB № 19865-9665 P*Друкується за ухвалою Вченої ради Рівненського державного гуманітарного університету
(*протокол № 4 від 30 березня 2017 р.*)**Редакційна колегія:****Постоловський Р.М.**, Заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Академії соціальних і педагогічних наук, кандидат історичних наук, професор, ректор РДГУ, **голова редакційної колегії;****Апатський В.М.**, доктор мистецтвознавства, професор, Народний артист України, академік, член-кореспондент академії мистецтв України, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ, **заступник голови редакційної колегії;****Павелків Р.В.**, Заслужений працівник освіти України, академік Академії наук вищої освіти України, доктор психологічних наук, професор, перший проректор РДГУ, **заступник голови редакційної колегії;****Цюлюпа С.Д.**, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Інституту мистецтв РДГУ, **відповідальний секретар;****Посвалюк В.Т.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Ян Романовський**, доктор наук, професор, м. Бидгощ, Польща;**Криштоф Камінський**, доктор наук, професор, м. Лодзь, Польща;**Нічков Б.В.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Мінськ, Республіка Білорусь;**Скороходов В.П.**, доктор культурології, професор, м. Мінськ, Республіка Білорусь;**Круль П.Ф.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Івано-Франківськ;**Богданов В.О.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Харків;**Карпак А.Я.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Львів;**Качмарчик В.П.**, доктор мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Вербець В.В.**, доктор педагогічних наук, професор, м. Рівне;**Сверлюк Я.В.**, доктор педагогічних наук, професор, м. Рівне;**Вовк Р.А.**, кандидат мистецтвознавства, професор, м. Київ;**Гишка І.С.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Львів;**Прокопович Т.Ю.**, кандидат мистецтвознавства, доцент, м. Рівне.**Рецензенти:****Апатський В.М.**, доктор мистецтвознавства, професор, народний артист України, академік, член-кореспондент академії мистецтв України, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського.**Яремко Н.О.**, доктор мистецтвознавства, професор кафедри музичної фольклористики Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка.**Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя.** Збірник наукових праць. Випуск 9 / Упорядник С.Д.Цюлюпа. – Рівне: Волинські береги, 2017. – 216 с.

ISBN 978-966-416-489-1

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на музичних інструментах.

Подана проблематика, наукові статті містять корисну інформацію для викладачів, студентів, магістрантів, аспірантів та докторантів мистецьких вищих навчальних закладів і широкого кола шанувальників жанру духової музики.

The collection contains the results of research in the genre of wind music, combines different approaches of researchers to disclose the issues of history performance on wind instruments, creation of brass bands and prospects for their development, as well as teaching the methodic of performance on musical instruments. Submitted problematics and scientific articles contain useful information for teachers, students, undergraduates, graduate students and doctoral students of art universities, as well as for a wide range of fans of the brass music genre.

УДК 788 : 008 (063)

ББК 85.315.7

*За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідають автори статей.**Погляди авторів можуть не збігатися з позицією редакційної колегії.*

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

© Кафедра духових та ударних інструментів РДГУ, 2017

© Видавництво "Волинські береги", 2017

ISBN 978-966-416-489-1

З М І С Т

Апатський В.М. Нариси творчої діяльності професора Романа Вовка	7
Карп'як А.Я. Історичний огляд флейтового мистецтва українських земель до початку ХХ століття.....	15
Качмарчик В.П. Флейтова соната в «...прозорих класичних тонах».....	23
Богданов В.О., Богданова Л.Д. Ростислав Володимирович Геніка (14.10.1858 – 09.12.1942): портрет музиканта за маловідомими і новими документами.....	28
Павелків Р.В., Палаженко О.П. Психофізіологічні основи формування музично-виконавської діяльності учнів-духовиків у процесі навчання гри на духових інструментах.....	54
Круль П.Ф. Драматургія тембру мідних духових інструментів у оркестровій музиці ХІХ століття.....	57
Сверлюк Я.В. Історичні витоки західноєвропейської професійної музичної освіти	59
Скороходов В.П. Публичные выступления	63
Ничков Б.В. Функционирование музыкальных учебных заведений в Беларуси (начало ХІХ – до начала ХХ ст.)	66
Криштоф Камінський. Методика керування духовими камерними ансамблями в початковий період свого існування.....	73
Ян Романовський. Вплив історичних знань та виконавства на сучасне бачення музики, створеної композиторами Бароко.....	77
Вербець В.В. Структурна організація методичної компетентності майбутнього музиканта.....	80
Цюлюпа С.Д. Асоціація діячів духової музики в мистецькому житті Рівненщини	83
Марценюк Г.П. Проблеми формування виконавського апарату тромбоніста.....	99
Гишка І.С. Музично-акустичні та анатомо-фізіологічні засади звукотворчого процесу в мідних духових інструментах.....	104
Палаженко О.П. Педагогічні рекомендації щодо пристосування дихальної системи до умов гри на духових інструментах.....	109
Плохотнюк О.С. Специфіка підготовки учнів-духовиків до публічного виступу	112
Гайдабура О.Д. Синкопи естрадно-інструментального напрямку джаз-оркестрів м. Рівне.....	115
Терлецький М.М. Деякі поради молодим диригентам щодо ефективного настроювання духового оркестру.....	118

Сіончук О.В. Окремі особливості викладання джазу в Україні та США: порівняльний аналіз	122
Турчинский Б.Р. Сергей Накаряков «Венецианский карнавал»	126
Пастушок Т.В. Проблеми засвоєння метро-ритмічних навичок в учнів дитячих музичних шкіл.....	135
Димченко С.С., Димченко К.С. Секрети педагогічної майстерності Василя Темнюка	138
Закопець Л.М. Концертні жанри для гобоя у творчості українських композиторів	143
Дорожівський Р.Г. Розробка універсальної теорії диригентського ремесла – актуальне завдання ХХІ століття	146
Горбаль В.Я. Оркестр у інструментальних концертах Йоганна Адольфа Хассе	149
Столярчук Б.Й. Микола Невірковець – диригент, педагог.....	155
Максименко Д.П. Концерт для саксофону – сопрано з оркестром Андрія Ешпая в контексті становлення російської виконавської школи другої половини ХХ століття.....	158
Дзвінка Р.І. Ансамблеве саксофонове виконавство кінця ХХ – початок ХХІ століття	164
Старко В.Г. Значення та підготовка тростини при грі на фаготі.....	168
Малиновська Р.А. Генезис духового мистецтва України.....	173
Павленко О.Ф. Втілення рис неоромантизму у Концерті для флейти та симфонічного оркестру «Un Tout....» Євгена Станковича	178
Прокопович Т.Ю. Жанрово-стильова своєрідність ансамблів для дерев'яних духових інструментів Михайла Вериківського.....	182
Білас В.І. Явище мультиінструменталізму у творчості львівських виконавців-духовиків ...	187
Максименко Л.В. Фундаментальні основи виконавського процесу музиканта-саксофоніста: теорія та практичні рекомендації автора.....	192
Островський Ю.В., Островська О.Ю. Методика роботи з дитячим духовим оркестром.....	198
Відомості про авторів	205
Презентація новітніх, фахових навчально-методичних видань	208

УДК 78.071.2

*Столярчук Б.Й.,
м. Рівне***МИКОЛА НЕВІРКОВЕЦЬ – ДИРИГЕНТ, ПЕДАГОГ**

Анотація. У статті висвітлюється життєвий і творчий шлях педагога і диригента, керівника дитячого духового оркестру Рівненської дитячої музичної школи № 1 ім. М. В. Лисенка Миколи Олександровича Невірковця, який присвятив свій талант вихованню молодого покоління музикантів, які продовжують його традиції.

Ключові слова: диригент, музика, оркестр, виховання, педагог.

Аннотация. В статье освещается жизненный и творческий путь педагога и дирижера, руководителя детского духового оркестра Ровенской детской музыкальной школы № 1 им. Н. В. Лысенко Николая Александровича Невирковца, который посвятил свой талант воспитанию молодого поколения музыкантов, которые продолжают его традиции.

Ключевые слова: дирижер, музыка, оркестр, воспитание, педагог.

Annotation. In the article highlights the life and career of teacher and conductor, the leader of children's band of the Rivne M.V. Lysenko music school №1. His name is Nevirkovets Mykola Olexandrovich, who dedicated own talent to education of the young generation of musicians who continued his tradition.

Key words: conductor, music, band, education, teacher.

Чомусь так у нас ведеться, що коли людина відходить у потойбічний світ, починаємо згадувати її хороші справи, чуйність, доброту, а при житті її, якось не помічали чи не хотіли помічати, не завжди дякували за пророблену роботу, можливо заздрощі беруть, але про хороших людей і про їхні добрі справи треба пам'ятати.

Цього року виповнюється 30 років, як пішов з життя Микола Олександрович Невірковець прямо на сцені за диригентським пультом під час звітнього концерту музичної школи.

Народився Микола Олександрович 1 жовтня 1946 року у селі Липки Гоцанського району Рівненської області і помер 22 березня 1987 р. у м. Рівне, похований у рідному селі. Закінчив Липківську НСШ, у 1965 р. – Рівненське музичне училище по класу труби, у 1978 р. – Рівненський інститут культури (заочно). Працював викладачем обласних курсів підготовки керівників художньої самодіяльності. У 1974 р. – викладач класу труби, керівник духового оркестру Рівненської дитячої музичної школи № 1 ім. М. В. Лисенка.

Коли проходять звітні концерти учнів та викладачів дитячих музичних шкіл, то це – свято. Так було і того разу, у квітні 1987 року. У фойє Ровенського музичного училища було гамірно, актовий зал не зміг вмістити усіх бажаючих. По коридору пробігали святково одягнені учасники концерту, готуючись до виступів. Перед початком концерту на балконі завжди грав духовий оркестр, звучали веселі мелодії та марші.

Духовий колектив – це гордість і слава Рівненської дитячої музичної школи № 1. Він виступає і на святкових демонстраціях, і на марш-парадах, його гру слухали і в столиці республіки. Духова музика набула доброго розвитку на Ровенщині, а духовий оркестр – завдяки своєму керівникові Миколі Олександровичу Невірковцю – гарного звучання.

Створений у 1978 році за ініціативи тодішнього директора Рівненської музичної школи №1 Миколи Петровича Калітинського. На той час в учасників оркестру не було якісних інструментів і навіть постійного місця для занять, але учні з такою любов'ю і бажанням займатися не пропускали жодної репетиції. Того ж року новостворений духовий оркестр уперше брав участь у такому ж звітньому концерті дитячої музичної школи. Тоді до його програми увійшов популярний марш композитора М. І. Чембержі "Слава гвардійцям". В єдину мелодію влилися всі 22 інструменти, якими вже вміло оперували юні музиканти.

Його активність, вимогливість, наполегливість заслужили в дітей любов, повагу. До останніх днів Микола Олександрович був відданий цьому колективу. Духовому оркестру присвоєно почесне звання "зразковий".

Минав час, колектив поповнювався новими музикантами, зростала їх виконавська майстерність. Гортаю поживклі сторінки обласної газети "Червоний прапор" і знаходжу замітку, написану М. О. Невірковцем, яка розпочинається так: "За активну участь у громадському житті міста і за оркестрову діяльність ЦК ЛКСМУ України вдруге нагородив духовий оркестр музичної школи № 1 м. Рівне колективною путівкою в табір "Молода гвардія", що в Одесі. Там оркестранти не лише відпочивали, а й обслуговували всі заходи, які проводилися в піонерському таборі". Навіть під час відпочинку діти не розлучалися з інструментами, відточували свою майстерність в індивідуальній та колективній грі.

Микола Олександрович з учнями під час репетиції (1985 р.)

Микола Олександрович був дуже вимогливим, – згадує А. М. Костюченко, – мій онук Олексій прибігав зі школи, на ходу обідав і спішив на репетиції. Хоч там була дисципліна, але діти з радістю ходили на групові заняття. Може, трохи його боялися, але любили як музиканта і як людину.

Я часто бував на репетиціях духового оркестру і бачив, як він працює. По-перше, – уміло підбирався репертуар чи то концертний, чи строевий; по-друге, він до душі завжди був дітям.

Хлопчики, – так звертався Микола Олександрович до дітей, – розпочинаємо репетицію, прошу бути всіх уважними.

І тоді в оркестрі наступала тиша і розпочиналася робота.

У піонерському таборі діти брали участь у заключному концерті традиційного телевізійного конкурсу "Пісня збирає друзів". Юні музиканти стали переможцями телевізійного турніру "Сонячні кларнети", учасниками програми Днів радянсько-сірійської дружби. У 1982 р. дитячому духовому оркестру було присвоєно почесне звання "зразковий". Він – лауреат Першого і Другого Всесоюзних фестивалів народної творчості.

Весняного дня 1987 року Микола Олександрович ішов на звітний концерт як завжди спокійний, зібраний, але десь на дні душі був якийсь неспокій, закрадався у серце давній біль. "Хіба це вперше?" – подумалось йому після недовгої передишки. Але не думалось Миколі Невірковцю, що цією дорогою, якою він пройшов сотні, – може й тисячі разів, він іде востаннє. Не думалось, бо людина живе надією, навіть у найскрутнішу хвилину, живе, бо надія вмирає останньою.

*Духовий оркестр у піонерському таборі "Молода гвардія", м. Одеса, 1986 р.
(керівник – Микола Невірковець)*

...Концерт підходив уже до кінця, в заключному акорді завжди виступав духовий оркестр. У програмі значилась увертюра на теми пісень А. Іванова-Радкевича.

– Хлопчики, – звернувся він до оркестрантів за кулісами. – Прошу бути уважними.

Ніхто із дітей не міг подумати, що це його останні слова.

– Якщо я впаду, то грайте самі, грайте...

Мало хто із присутніх надавав особливого значення цим словам. Але з перших тактів другого твору не витримало серце Миколи Олександровича, його руки поступово опускалися і він повільно присідав на диригентську підставку. Друзі підхопили його на руки, медична допомога була безсилою...

Сьогодні учасники духового оркестру з вдячністю згадують Миколу Олександровича Невірковця, який протягом багатьох років очолював цей колектив. Тепер духовим оркестром керує Микола Васильович Панащук. Зріс колектив до 60 чоловік, зросла і його концертна програма. Не стихає мідь оркестру... Нині цю традицію продовжує Михайло Йосипович Гамбель.

Список використаної літератури:

1. Столярчук Б. Й. Щоб не стихала мідь оркестрів // Зміна : 1988. – 27 лютого.
2. Столярчук Б. Й. Дзвенить мідь оркестрів // З дзвінкого джерела : Рівне. – 1991, с. 28-30.

